

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ**

**КАФЕДРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ЛАБОРАТОРІЯ «ПСИХОГЕНЕЗА ОСОБИСТОСТІ»**

Ψ

**Психогенеза особистості:
норма і девіація**

ЛУЦЬК - 2023

УДК 159.922.6

Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології (протокол № 6 від 5 квітня 2023 року)

Психогенеза особистості: норма і девіація : збірник наукових статей і тез. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 226 с.

Рецензенти :

Ковальчук Зоряна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної психології Львівського державного університету внутрішніх справ **Токарева Наталія**, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та вікової психології Криворізького державного педагогічного університету

Редакційна колегія:

Ярослав Гошовський - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*головний редактор*);

Дарія Гошовська - кандидат психологічних наук., доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*член редакційної колегії*);

Оксана Іванашко - кандидат психологічних наук., доцент кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки (*член редакційної колегії*);

У збірнику опубліковано результати науково-психологічних досліджень вікового і соціального розвитку особистості. Особливості життєвого шляху людини висвітлені крізь призму нормативної та девіантної психогенези.

За зміст публікації та достовірність даних відповідальність несе автор згідно з кодексом академічної доброчесності.

ЗМІСТ

Гошовський Ярослав. *Депривована самосвідомість особистості ..б*
Щербан Тетяна, Брецько Ірина. *Особливості виникнення харчової*

Гошовський Ярослав, Галюк Ольга. *Залежність опанувальної поведінки осіб від рівня емоційних бар'єрів*
100

Ковальчук Василь, Гошовський Ярослав. *Основні ресурси формування опанувальної поведінки*
105

Кондратюк Катерина, Коць Михайло. *Особливості прояву агресії у дітей молодшого шкільного віку*
..... 1
10

Коперлян Іванна, Іванашко Оксана. *Прояв синдрому емоційного вигорання у професійній діяльності*
..... 1
15

Кордунова Наталія, Бернадська Олександра, Панас Олександр. *Психологічні особливості взаємовідносин учнів із світом дорослих та їх вплив на становлення духовності особистості в сучасних умовах*
..... 1
21

Кордунова Наталія, Бочкай Анастасія. *Психологічні характеристики копінг-стратегій у юнацькому віці*
..... 1
28

Костю Світлана, Болехівська Іннеса. *Роль самооцінки в розвитку особистості молодшого школяра*
..... 1
36

Костю Світлана, Менько Романна. *Психологічні особливості профілактики тютюнопаління в середовищі підлітків*
..... 1
39

Коськін Олександр, Коць Михайло. *Схильності особистості і мотивація вибору професії старшокласниками*
..... 1
42

Світлана Костю,
*кандидат психологічних наук,
доцент Мукачівського державного університету*
Іннеса Болахівська,
здобувач спеціальності
053 Психологія ОС Бакалавр Мукачівського державного університету

РОЛЬ САМООЦІНКИ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Майбутнє дитини залежить від формування самооцінки на початкових етапах школи. Ця проблема у наукових дослідженнях є недостатньо розкритою, тому є актуальною для подальшого дослідження. Виявлення самооцінки, як вміння об'єктивно оцінювати особливості особистості і її діяльності є доволі складною проблемою.

Аналіз наукових робіт вказує, що зміст поняття «самооцінка» в розумінні деяких авторів багато в чому співпадає. У більшості досліджень самооцінка представлена як особлива галузь психічного, як центр свідомого «Я», з якою ототожнює себе особистість.

Самооцінка пов'язується з рівнем домагання і включається у структуру потреб людини. Це саморегуляція, яка визначає напрямок і рівень активності людини, його ставлення до світу, людей, самого себе і, в кінцевому результаті, вершина його досягнення [1;2;3].

Як компонент самосвідомості самооцінка теж не є вродженою, а поступово формується в онтогенезі людини, вперше проявляючись в дошкільному віці. На її формування в особистості суттєво впливають наступні механізми:

- 1 – механізм характерний як провідний для дітей дошкільного віку,
- 2 – для молодших школярів,
- 3 – для осіб підліткового та юнацького віку,
- 4 – для людей дорослого віку.

- 1) емоційна реакція значимих дорослих:
 - ступінь їх любові, прийняття дитини;
 - прояв уваги до дитини, спілкування з нею, переважаюче ставлення до дитини, оцінка її вчинків;
- 2) успішність шкільного навчання та ставлення педагогів до дитини;
- 3) успішність спілкування з ровесниками, наявність дружніх та романтичних взаємин;
- 4) співвідношення власних досягнень людини з планами та порівняння з досягненнями інших значимих людей [1;3;5].

Подальші експериментальні дослідження довели, що самооцінка та рівень домагань являють собою різні утворення особистості, між якими існує тісний причинно-наслідковий та функціональний зв'язок (М.Й. Боришевський, Г.С. Костюк, С.Д. Максименко та інші). Самооцінка – це оцінка суб'єктом себе, своїх окремих якостей, свого потенціалу, а рівень домагань утілює стереотип тактики цілепокладання, звичний спосіб вибору цілей, передусім рівня їх складності [2;4].

На становлення самооцінки молодших школярів впливає дуже багато умов. Розглянемо основні умови, що безпосередньо впливають на формування самооцінки молодшого школяра:

1. Думка батьків, стиль домашнього виховання. Настановлення самооцінки молодшого школяра величезний вплив справляє стиль виховання в сім'ї, прийняті в ній цінності. Діти із завищеною самооцінкою виховуються за принципом кумира сім'ї, в обстановці некритичності, загального поклоніння. Діти із заниженою самооцінкою не мають з батьками довірчих відносин, не відчують їх емоційної участі. У сім'ях, де діти мають адекватну високу або адекватну стійку самооцінку, увага до особистості дитини поєднується з достатньою вимогливістю, батьки не вдаються до принизливих покарань і охоче хвалять, коли дитина того заслуговує.

2. Наявність (відсутність) навичок навчальної діяльності, оцінка вчителя. Великий вплив на розвиток самооцінки надає шкільна оцінка успішності. Орієнтуючись на оцінку вчителя, дітисамі вважають себе і своїх однолітків відмінниками, двієчниками тощо, наділяючи представників кожної групи відповідними якостями.

3. Оцінка друзів. Навчити учнів об'єктивно оцінювати свої знання неможливо, ненавчивши їх об'єктивно оцінювати знання своїх однокласників. Необхідно ставити учня в позицію вчителя, пред'являти

йому чіткі критерії для оцінки навчального робитовариша і вчити оцінювати, аналізувати діяльність однокласників з точки зору заданих критеріїв.

4. Власний життєвий досвід. Самооцінка складається під впливом певного життєвого досвіду, є результатом переоцінювання людиною своїх успіхів і невдач. Тому важливо навчити школярів аналізувати причини, які сприяли їх успіху і невдачі в конкретній ситуації, робити висновки та будувати свою подальшу діяльність з урахуванням отриманих результатів [2;4;5;6].

Однак, є ще деякі фактори, які впливають на самооцінку дитини, це – агресивність та тривожність. Тривожність забарвлює в похмурі тони відношення до себе, інших і дійсності.

На цей день механізми зв'язку, взаємодії самооцінки та рівня домагань особистості не можна вважати до кінця дослідженими. Поглиблення уявлень про особливості взаємодії цих стрижневих утворень особистості необхідні для більш точної діагностики перебігу особистісного розвитку, підвищення ефективності заходів психологічної корекції.

Список використаних джерел

1. Баранник В.І. Самооцінка та її місце в структурі особистості. *Соціальна психологія*. Київ, 2006. 300 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: навч.-метод. посіб.: книга 1. В 2 книги. Особистісно-орієнтований підхід: наук.-практ. засади. Київ: Либідь, 2003. 342 с.
3. Вегнер А. Л., Цукерман Г. А. Схема індивідуального обстеження дітей молодшого шкільного віку: навч.-метод. посіб. / за ред. П. Г. Ніжне. Томськ : Пеленг, 2001. 556 с.
4. Гусак А.М. Самооцінка молодшого школяра. *Психолог*. Київ, 2012. № 11-12. С. 38-41.
5. Корольчук М.С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2004. 400 с.
6. Максименко Л.М. Формування мотивів та самооцінки в учнів. *Психологічна газета*. 2005. №12.15 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>